

Η γιορτή των τριών Ιεραρχών - Γιορτή των Ελληνικών Γραμμάτων

Στις 30 Ιανουαρίου η Εκκλησία μας γιορτάζει τη μνήμη των τριών Ιεραρχών. Η γιορτή που γίνεται κάθε χρόνο προς τιμήν τους εκτός από το θρησκευτικό της χαρακτήρα είναι παράλληλα γιορτή των ελληνικών γραμμάτων. Γι' αυτό όλη η σπουδάζουσα νεολαία της πατρίδας μας από τους μαθητές των δημοτικών σχολείων μέχρι τους φοιτητές των πανεπιστημίων τιμά και γιορτάζει τη μνήμη των οικουμενικών δασκάλων.

Παρόλο που ο καθένας τους έχει ιδιαίτερη γιορτή μέσα στο έτος, καθιερώθηκε από το 1100 μ.χ, επί αυτοκράτορα Βυζαντίου Αλεξίου Κομνηνού, να γιορτάζονται και οι τρεις μαζί γιατί μαζί αγωνίστηκαν για τη διάσωση και διάδοση του χριστιανισμού. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας οι πρόγονοί μας καθιέρωσαν τη μέρα αυτή των τριών ιεραρχών ως μέρα των Ελληνικών γραμμάτων, της παιδείας και ως σχολική εορτή τιμώντας έτσι την αγιοσύνη των τριών ως πατέρων της εκκλησίας και συγγραφέων, την ιεραποστολική τους δράση, την ευρυμάθειά τους, το ανεπανάληπτο δογματικό τους έργο και την οικουμενικότητα που πηγάζει από τη ζωή τους: η επίτευξη του συγκερασμού της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και της φιλοσοφίας με τη χριστιανική πίστη. Το νέο ελληνικό κράτος καθιέρωσε ως επίσημη σχολική εορτή τη μέρα αυτή το 1842, εκφράζοντας και την από αιώνων παράδοση του γένους.

Η δράση των τριών ιεραρχών δεν περιορίζεται στο θρησκευτικό στίβο αλλά και στον κοινωνικό. Σπούδασαν και οι τρεις, πρώτα στα σχολεία της πατρίδας τους και μετά για ανώτερες σπουδές στις διάφορες φιλοσοφικές σχολές της εποχής τους. Και οι τρεις ήταν πρώτοι σ' όλες τις σχολές που φοίτησαν, αποδείχτηκαν άριστοι όπου κι αν διαγωνίστηκαν. Στάθηκαν θαρραλέοι μπροστά στο δίκαιο και πρωτοπόροι σε κάθε ανθρωπιστική δραστηριότητα. Έμειναν ανυποχώρητοι μπροστά στους εχθρούς της χριστιανικής πίστης και στις αυθαιρεσίες και πιέσεις των ισχυρών της εποχής εκείνης.

Ο Μέγας Βασίλειος

Γεννήθηκε στην Καισαρεία της Καππαδοκίας το 329 μ.χ. Σπούδασε Ρητορική, Γραμματική, Αστρονομία, Φιλοσοφία, Ιατρική και Γεωμετρία. Θεωρούσε πολύ σημαντική τη μελέτη των κλασικών συγγραφέων και της ελληνικής φιλοσοφίας, φυσικά υπό το χριστιανικό πρίσμα. Υπήρξε επίσκοπος Καισαρείας και θεωρείται Πατέρας της Εκκλησίας και ένας εκ των μεγαλύτερων θεολόγων της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Διακρίθηκε για την αφοσίωση του στην ορθόδοξη πίστη αλλά και για το πλούσιο φιλανθρωπικό του έργο, μοιράζοντας όλη την περιουσία του στους φτωχούς. Ίδρυσε τη Βασιλειάδα, ένα πολύ μεγάλο φιλανθρωπικό ίδρυμα, που περιλάμβανε νοσοκομεία, ορφανοτροφείο, ξενώνες,

γηροκομείο και είχε σκοπό τη δωρεάν περίθαλψη όσων είχαν ανάγκη. Πέθανε την 1η Ιανουαρίου το 379 μ.χ. και η εκκλησία μας τιμά τη μνήμη του κάθε πρώτη Ιανουαρίου. Η συμβολή του στην ανάπτυξη των γραμμάτων και της φιλανθρωπίας τον κατέστησαν μια από τις μεγαλύτερες μορφές της Χριστιανικής παράδοσης.

Ο Γρηγόριος ο Θεολόγος

Γεννήθηκε στη Ναζιανζό της Καππαδοκίας το 329 μ.χ. και σπούδασε στα καλύτερα σχολεία της εποχής του. Μετά τις σπουδές του έμεινε για δέκα χρόνια στην Αθήνα διδάσκοντας ρητορική. Αργότερα πήγε στον Πόντο, όπου συνάντησε το Μέγα Βασίλειο με τον οποίο συνδεόταν φιλικά και έμεινε μαζί του. Διετέλεσε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως και η επιρροή του στην Τριαδική θεολογία θεωρείται τόσο σημαντική που έγινε γνωστός ως «Τριαδικός Θεολόγος». Τα περισσότερα από τα έργα του επηρεάζουν τους σύγχρονους θεολόγους, ειδικά όσον αφορά τα τρία Πρόσωπα της Αγίας Τριάδας. Ήταν σφοδρός οπαδός των γραμμάτων και επιθυμούσε να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ ελληνόφωνων και λατινόφωνων θεολόγων της εποχής του. Εκτός από εξαιρετικός θεολόγος όμως, υπήρξε και πολύ καλός ποιητής, αφού έγραψε αρκετά ποιήματα με θεολογικά και ηθικά θέματα. Πέθανε στις 25 Ιανουαρίου το 391 μ.χ. σε ένα ερημικό μέρος, όπου ασκήθηκε στην προσευχή, τη νηστεία και τη μελέτη. Η εκκλησία μας τιμά τη μνήμη του στις 25 Ιανουαρίου.

Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος

Γεννήθηκε στην Αντιόχεια της Συρίας. Σπούδασε Ρητορική και Θεολογία και μετά έζησε σε διάφορα μοναστήρια. Έγραψε πολλά βιβλία καθώς και την κυριακάτικη λειτουργία της εκκλησίας μας. Θεωρείται πως η γλώσσα του «έσταζε μέλι» καθώς υπήρξε ο πιο χαρισματικός ρήτορας της εποχής του. Ο κόσμος έλεγε χαρακτηριστικά ότι από το στόμα του «έρεε χρυσός» και έτσι ονομάστηκε Χρυσόστομος. Διετέλεσε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως και αφιέρωσε τη ζωή του στην ανάπτυξη της φιλανθρωπίας. Μάλιστα τα ημερήσια συσσίτια που οργάνωσε έτρεφαν 7.000 ανθρώπους. Στον τομέα της φιλοσοφίας, μπορεί να απέρριπτε τις θεωρίες των αρχαίων Ελλήνων περί Θεού ωστόσο δεν δίστασε να χρησιμοποιήσει τις μεθόδους της φιλοσοφίας τους προκειμένου να αναπτύξει μια συστηματική θεολογία. Στη ζωή του υπήρξε υπόδειγμα ασκητή ενώ δεν παρέλειπε να καταδικάζει εκείνους τους ιερείς που πλούτιζαν από την ιδιότητά τους. Ήταν τέτοια η σκληρή κριτική που ασκούσε στους Αυτοκράτορες, που τελικά η αυλή τον κυνήγησε και τον

εξόρισε στον Πόντο και μετά στην Αρμενία, όπου και πέθανε εξασθενημένος σε ηλικία 62 χρονών. Η εκκλησία μας τιμά τη μνήμη του στις 13 Νοεμβρίου.

Οι τρεις Ιεράρχες και η σημασία της Μόρφωσης

Όσο ζούσαν, οι Τρεις Ιεράρχες μελετούσαν και καλλιεργούσαν το πνεύμα, ήταν μεγάλοι δάσκαλοι που μας άφησαν πολλές πολύτιμες συμβουλές. Αυτό που τόνισαν και οι τρεις τους περισσότερο απ' όλα ήταν η μεγάλη σημασία που έχει να διαβάσει κανείς και να είναι μορφωμένος.

Μιλώντας για το καθήκον των γονιών ο Μέγας Βασίλειος είπε: «Οι γονείς που έφεραν στον κόσμο τα παιδιά τους πρέπει να φροντίζουν ώστε αυτά να μορφώνονται.»

Ενώ ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος πρόσθεσε: «Οι γονείς που δε φροντίζουν για τη μόρφωση των παιδιών τους θεωρούνται φονιάδες. Γιατί η μόρφωση είναι εκείνη που θα καλλιεργήσει την ψυχή του παιδιού.»

Βέβαια, ξέρανε πολύ καλά ότι είναι δύσκολος ο δρόμος προς τη γνώση. Όσο δύσκολος όμως κι αν είναι, αξίζει να τον ακολουθήσουμε. Γιατί μόνο έτσι θα μπορέσουμε να γίνουμε ολοκληρωμένοι άνθρωποι.

Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος ρωτάει: «Πες μου, ποιος έμαθε γράμματα χωρίς κόπο και πολύ διάβασμα;»

Η απάντηση στην ερώτηση του είναι φυσικά: 'κανείς'. Όλοι ξέρουμε ότι μερικές φορές το διάβασμα είναι δύσκολο και ίσως βαρετό.

Αλλά ο Γρηγόριος ο Θεολόγος εξηγεί: «Στολίστε τις ψυχές των παιδιών με την κατάλληλη μόρφωση κι όλα τα άλλα θα ακολουθήσουν.»

Τι σημαίνει σωστός χαρακτήρας

Δεν μίλησαν, όμως, μόνο για το μεγάλο ρόλο της μόρφωσης αλλά και για το τι σημαίνει 'σωστός χαρακτήρας', μέσα από το θεολογικό, το φιλανθρωπικό και το συγγραφικό τους έργο αλλά και μέσα από το χαρακτήρα, τις πράξεις και τη στάση τους σε ολόκληρη τη ζωή τους.

Ο Μέγας Βασίλειος χαρακτηρίζεται για το ήθος, την ειλικρίνεια, τον ψυχικό του πλούτο και την βαθιά αγάπη του για τον άνθρωπο. Κάθε άποψή του είναι και μια λύση σε κάποιο πρόβλημα της ζωής. Πιστεύει ότι ο άνθρωπος αποτελείται από δύο στοιχεία, το πνεύμα και το σώμα, και τα δυο πολύτιμα δώρα του θεού που πρέπει να τύχουν ειδικής μεταχείρισης από τον καθένα μας. Λέει χαρακτηριστικά: «Όπως οι μέλισσες διαλέγουν το

νέκταρ από τα λουλούδια, έτσι κι εσείς να διαλέγετε αυτά που διαβάζετε. Να κρατάτε τα καλά και τα ωφέλιμα.»

Ο Γρηγόριος ο θεολόγος με το έργο του και τη ζωή του δείχνει την ανθρωπιά, την ειλικρίνεια και την ευθύτητα του χαρακτήρα του. Τη μεγάλη προσήλωση στο καθήκον και την αγάπη του για τους ανθρώπους η οποία κατά το Γρηγόριο είναι η υψηλότερη από όλες τις αρετές. Θεωρεί την Παιδεία ως «το πρώτον αγαθόν» του ανθρώπου και επιτίθεται με σθένος εναντίων των εχθρών της. «Σκαιοί και απαίδευτοι» είναι για τον Γρηγόριο εκείνοι που προσπαθούν να επιβάλλουν την αμάθειά τους σαν κανόνα και μέτρο.

Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος χαρακτηρίζεται για την αυστηρή προσήλωση του στο δίκαιο και την αλήθεια. Θεωρεί τη φιλαργυρία και την πλεονεξία φοβερές αμαρτίες που φθείρουν την ψυχή «Ουδείς φιλόχρυσος εγένετο φιλόχριστος». Σκοπός της ζωής του ανθρώπου, σύμφωνα με τις απόψεις του Χρυσόστομου, δεν είναι τα πλούτη και οι διασκεδάσεις, τα ιπποδρόμια και τα θέατρα, αλλά ο συνεχής αγώνας για την πνευματική ανάπτυξη και την ψυχική τελείωση του ανθρώπου.

Μας διδάσκουν, λοιπόν, ότι πρέπει να πολεμάμε για την αλήθεια και το δίκαιο, να προσηλωνόμαστε στους στόχους μας, να έχουμε το αίσθημα του καθήκοντος και της ευθύνης, να υποστηρίζουμε την παιδεία και να προσπαθούμε για την πνευματική και ψυχική μας ανάπτυξη, να αγαπάμε τους συνανθρώπους μας, να είμαστε φιλόανθρωποι και να βοηθούμε αυτούς που έχουν ανάγκη, αυτούς που δεν έχουν φαγητό να φάνε και ρούχα να ντυθούν.

Ο Μέγας Βασίλειος είπε: «Εκείνος που βγάζει τα ρούχα από κάποιον και τον αφήνει γυμνό είναι λωποδύτης. Το ψωμί που κρατάς ανήκει στον πεινασμένο. Τα ρούχα που φυλάττεις ανήκουν στους γυμνούς. Τα πολλά παπούτσια που έχεις ανήκουν στους ξυπόλητους. Τα πολλά χρήματα που έχεις δεν είναι δικά σου. Ανήκουν σε αυτούς που έχουν ανάγκη.»

Ταυτόχρονα, ο Γρηγόριος ο Θεολόγος λέει: «Πως το καταλαβαίνετε, να έχετε εσείς περισσεύματα και ο άλλος να πεινά» και «Το να ευχαριστιέται κανένας από την κακία σημαίνει πως έχει φτάσει σε χειρότερη κακία».

Και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος λέει για τη δύναμη του καθενός μας: «Ένας και μόνο άνθρωπος με θεϊκή φωτιά στην καρδιά μπορεί να διορθώσει ολόκληρη πόλη.»

Επιμέλεια άρθρου:

Μαστρογιάννης Δημήτρης, Θεολόγος